

Левицький Віталій
доктор історичних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Vitalii Levytskyi
Doctor of Sciences (History), Docent
Associate Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

LEGAL PROTECTION OF STATE INNOVATION AND INVESTMENT POLICY

Інноваційна та інвестиційна політики втілені в життя у багатьох передових країнах світу. Їх розвиток пов'язаний із усвідомленням та діяльністю органів державної влади, реалізацією інструментарію державного регулювання для підтримки інноваційного поступу у всіх сферах економіки, вливанню інвестицій та забезпечення збалансованого розвитку. Інноваційна та інвестиційна політики, застосування інструментарію державного регулювання замінили науково-технічну політику та її методи впливу на господарську діяльність, постали невід'ємним елементом сучасної економіки, яка ґрунтується на знаннях, із залученням усіх установ та управлінських ієрархічних рівнів, що заангажовані у процес створення, дифузії та застосування новітніх знань. За останні роки саме інноваційна політика піднялась до ступеня однієї з найвагоміших політик держави. Це засвідчують розроблені стратегічні документи, які складають фундамент для дій і заходів, що запроваджуються на державному рівні.

В умовах глобалізаційних процесів інноваційно-інвестиційні напрями державної політики стають найбільш ефективними, а відповідно – мають бути пріоритетними. Дослідження сучасного стану державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та окреслення стратегічних напрямів її розвитку набуває особливої актуальності на тлі стагнаційних процесів в Україні.

Відповідно до сучасного міжнародного стандарту, закріпленого у документах Європейської комісії, інновація розглядається як кінцевий результат творчої діяльності, який отримав втілення у вигляді новітньої або вдосконаленої продукції, що реалізується на ринку, або нового чи вдосконаленого технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності.

Роль держави в активізації інноваційного розвитку економіки виявляється через стимулювання інвестиційних процесів, зокрема у високотехнологічних галузях, фінансування розвитку науки й освіти, інноваційної діяльності. Держава має неминуче виконувати регулюючі функції інноваційного розвитку та інвестиційної діяльності з урахуванням і дотриманням встановлених соціальних критеріїв.

Таким чином, формуються основні напрями та принципи державної інноваційної й інвестиційної політики, які повинні бути втілені в засобах державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, серед яких:

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;

- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній та інвестиційної діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної та інвестиційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності (3, с. 80)

Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов Уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо) стосовно науково-технічної та інноваційної діяльності налічує близько 200 документів. Зокрема, національне інноваційне законодавство включає норми Конституції України, Господарського кодексу, Закону України "Про інноваційну діяльність", Закону України "Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні", Закону України "Про інвестиційну діяльність", Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших нормативно-правових актів, які визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлюють форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом [2].

Відповідно до законодавства державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, у тому числі підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

Проте, іноді така кількість регулюючих документів свідчить про відсутність концептуальної основи як у формуванні інноваційної політики в державі, так і у стратегічних напрямках інвестиційної діяльності. Підтвердити або спростувати таке припущення дасть змогу детальний аналіз основних нормативно-правових актів регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності [1, с. 175].

Аналіз системи нормативно-правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності свідчить про відсутність системного підходу в цій галузі та єдиної стратегії її розвитку. Зокрема, Господарським кодексом здійснюється регулювання інноваційних та інвестиційних процесів з позиції єдності та взаємодії, а от на рівні окремих законів ці процеси розглянуті окремо. Такий підхід може бути виправданий потребою в деталізації механізмів інноваційного розвитку та інвестиційних процесів. Проте, дотичність цих процесів має бути збережена на рівні не тільки законодавства, а й методичних та інструктивних нормативно-правових актів. Реалізація регуляторної та контролюючої функції держави у будь-якій галузі покладена на відповідні уповноважені установи. В Україні у період з 2005 року по 2012 рік діяло Державне агентство України з інвестицій та розвитку. У грудні 2011 року Указом Президента це агентство разом із Державним агентством України з управління національними проектами реорганізовано у Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. У 2015 році це агентство також реорганізовано. Натомість створено Міжвідомчу комісію з питань державних інвестиційних проектів на базі Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Тобто сьогодні єдиного централізованого державного органу підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності не існує. Останніми роками простежується тенденція до виокремлення державних фінансів зі сфери інноваційної діяльності. Інституційні форми державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку представлені в Україні у вигляді структурних підрозділів (управлінь інноваційно-інвестиційного розвитку) Департаментів регіонального

розвитку обласних адміністрацій. Тобто регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні здійснюється колегіально територіальними підрозділами та Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проєктів, зусиллями законодавчої та виконавчої влади без чітко виражених управлінських форм [1, с. 174].

На сьогодні господарська сфера України насамперед потребує доступу до різних джерел фінансування, що має проявитись у підтримці венчурних фондів на основі державно-приватного капіталу; ефективному введенні в дію фінансових стимулів; трансформації правових норм; спрямуванні фінансової політики на підтримку інноваційно активних підприємств, передусім стартапів; сприянні розвитку державно-приватного партнерства [3, с. 80].

Отже, система нормативного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності є недосконалою і безсистемною як на документальному, так і на інституціональному рівні. Вдосконалення цієї системи має охопити узгодження чинних нормативно-правових актів та оптимізацію органів управління. У разі застосування запропонованих у дослідженні напрямів оптимізації стає можливим формування ефективної системи державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності у поєднанні з усуненням дубльованих функцій органів державного управління. При цьому розроблення загальної стратегії розвитку системи державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності становить перспективу подальших досліджень.

Роль держави у вирішенні проблем, що постійно виникають і пов'язані з інноваційним розвитком та інвестиційними процесами в країні, є визначальною і полягає насамперед у формуванні інноваційної та інвестиційної політики, ефективному втіленні інструментарію державного регулювання, правильному визначенні її пріоритетів, стратегії та управлінських дій для реалізації, які мають бути сконцентровані на розвитку інноваційного та інвестиційного потенціалу, технологічному оновленні не лише сфери виробництва, а усіх сфер та видів економічної діяльності, розвитку знань, підвищенні кваліфікації персоналу, задоволенні потреб національного ринку у високотехнологічній продукції. Ключовими чинниками у ході зростання економіки країни, її суб'єктів господарювання є удосконалення процесу доступу до різних джерел фінансування.

Перелік використаних джерел

1. Білик В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 10. С. 172–176.
2. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_13958 (дата звернення до ресурсу 29.05.2022 року)
3. Юринець З. Державне регулювання та фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 79–82.